

“Missionarissen in de stad”

De vrijwilligers van Sant'Egidio vangen armen op in Antwerpen

Wanneer u slikt bij het ontvangen van uw energiefactuur of zucht bij de gedachte dat u dit jaar een reisje minder kan maken, denk dan even aan het motto van Thijs: “Er is altijd iemand die het slechter heeft dan jij”. Thijs is 30 en is een van de vele armen die de stad Antwerpen telt. Samen met zijn vriendin Lindsay en hun vier kinderen probeert hij elke maand de eindjes aan elkaar te knopen met een schamel leefloon en een hoop doorzettingsvermogen. “Ze noemen ons de survivors,” zeggen hij en zijn vriendin in koor. Toch, zonder dat beetje (vrijwillige) hulp van buitenaf zou ook overleven wel eens een onmogelijke opdracht zijn geweest.

Armoede in Antwerpen

Een concreet cijfer kleven op het aantal armen in de stad is zeer moeilijk. “Dit hangt van de definitie van armoede af. Er bestaat natuurlijk geen lidmaatschap voor armoede. We houden ook geen lijsten bij,” vertelt Zeger Van Besien van de Stedelijke dienst Diversiteit van Antwerpen. Natuurlijk zegt het inkomen van de stadsbewoners al veel. Zo waren er volgens de Databank Sociale Planning in Antwerpen in 2005 bijna 5700 mensen die

met een leefloon moesten rondkomen. Wanneer men hun familieleden meetelt, komt men aan bijna 13300 mensen, of zo'n 3% van de Antwerpenaren, die op de grens van de armoede balanceren.

Maar, zoals Van Besien aangeeft, heeft armoede met veel meer te maken dan met geld alleen. Armen moeten het stellen met minder onderwijskansen, een slechtere gezondheid, een beperkter cultureel leven, en een minder uitgebreid sociaal netwerk.

Daarom pakt de stad het probleem structureel aan.

Armoede is een vorm van uitsluiting en kan daarom slechts effectief worden bestreden wanneer uitsluiting op alle domeinen wordt tegengegaan. "Ook de meest kwetsbare groepen moeten toegang hebben tot de verschillende vormen van dienstverlening die de stad aanbiedt", aldus Van Besien. Iets wat niet beperkt blijft tot onderwijs of huisvesting, maar ook sport en cultuur incorporeert. Een geslaagd voorbeeld van een aangepast cultuurbeleid is het gedicht van Ramsey Nasr dat aan de Boogkeers (Lange Gasthuisstraat 32) pronkt en in samenwerking met de Antwerpse verenigingen waar armen het woord nemen tot stand is gekomen (zie foto).

"Je kan ook niet alles overlaten aan de staat en de stad"

Ondanks de verschillende initiatieven die de stadsdiensten en de Vlaamse overheid ondernemen om armoede te bestrijden, blijven er mensen door de mazen van het net vallen. "Die zijn dan inderdaad aangewezen op initiatieven van vrijwilligers," zegt Van Besien. "Je kan ook niet alles overlaten aan de staat en de stad," beaamt Paula Bemelmans, zelf al meer dan acht jaar vrijwilligster bij Sant'Egidio, een religieuze gemeenschap die, geïnspireerd door het evangelie, opkomt voor de zwakkeren in de samenleving. In Antwerpen werkt de gemeenschap met kinderen en ouderen in kansarme wijken, met daklozen, vluchtelingen en vreemdelingen. "We zijn misschien wel missionarissen in de stad," zegt Pieter Wieërs, coördinator bij Sant'Egidio in Antwerpen. "Maar het is niet zo dat we ons geloof aan anderen proberen op te dringen. We baseren ons op het evangelie, maar willen vooral de universele idee van vriendschap verspreiden." Deze vriendschap toont Sant'Egidio onder andere in de 'School van Vrede', waar jongeren kinderen uit kansarme milieus helpen met huiswerk en waar ze samen spelen.

Daarnaast heeft Sant'Egidio sinds 1994 een restaurant waar thuislozen en mensen in moeilijkheden twee maal per week terecht kunnen voor een warme maaltijd: Kamiano. "Elke keer komen er zo een 250 à 300 mensen eten," vertelt Paula Bemelmans.

"Heel veel van de mensen die bij ons langskomen leven van een invaliditeitsuitkering, die ontoereikend is. Ook veel ouderen die niet rondkomen met hun pensioen, kloppen bij ons aan. Maar er komen ook jongeren die er niet in slagen werk te vinden en de eindjes aan elkaar te knopen." Voor de financiering van de werking is Kamiano volledig afhankelijk van privésponsors, de "peters en meters". "Het komt erop neer dat de peter of meter voldoende geeft om één dakloze eten te kunnen geven." Eén mens kan dus inderdaad het verschil maken. Iets waar ook Jef dankbaar voor is...

"Hoe minder ze weten, hoe beter"

Jef is al jaren één van de vaste klanten bij Kamiano. Met een verbazingwekkende *joie de vivre* doet hij zijn verhaal. Wanneer we dit opmerken, countert hij: "Ik kan toch moeilijk wenen, he mannekes? Ik trek mijn plan, dat doe ik al mijn hele leven." Jefs verhaal begint in de vuurwerkfabriek, waar hij na 37 jaar trouwe dienst voor de keuze werd gesteld: op prepensioen gaan of mee verhuizen naar Nederland.

Jef had graag in de fabriek gewerkt, hij was in Frankrijk geweest om nieuwe technieken te leren, kon als de beste "pikken met zijn ogen" en kon het goed vinden met zijn baas-hij mocht al eens "zwanzen en onnozelen doen" op zijn werk. Maar elke dag 50 km heen en 50 km terug reizen? Voor een paar frank extra? Daar bedankte hij toch voor. En dus moet Jef het vandaag, zijn 35 jaren dienst en zijn stoflongen ten spijt, met een schamel pensioen van om en bij de 1000 euro stellen. "Te weinig om mee rond te komen," vertelt Jef.

"Mijn geluk is dat ik niet rook of drink. In tegenstelling tot vele anderen hier. Wie zijn geld verdoet aan sigaretten of drank, heeft niets meer over om te overleven." Jef vindt het vreselijk als hij een van zijn kennissen in een vuilbak ziet graaien. Hij toont zijn handen: brandschoon. "Ik ben nog van de oude stempel. Ik vind het heel belangrijk om proper onder de mensen te komen." Ook Jefs appartement is in orde, vertelt hij. Hij heeft zelf een douche gefabriceerd en zorgt dat zijn was en zijn plas op tijd gedaan worden.

Jef komt zeker niet over als een hulpeloze arme man. Hij weet precies hoe hij de eindjes aan elkaar moet knopen. Dat heeft veel te maken met zijn creatieve oplossingen, met gewoontes die hij door de jaren heen heeft gekweekt. Zo koopt Jef zijn kleren in tweedehandswinkels. Eten, dat doet hij bij Kamiano, op woensdag en zaterdag. "Op de andere dagen koop ik een brood bij de Aldi, dat scheelt de helft van de prijs, he." Ook op verwarmingskosten weet Jef te besparen: "Ik ga op tijd slapen, om 21 uur, en zorg ervoor dat ik niet te veel thuis ben- ik rijd wat rond met de tram of zo, dit kan ik als 65-plusser gratis doen. Zo moet ik mijn verwarming niet te vaak opzetten."

Jef deelt zijn tafeltje bij Kamiano met een groepje van een vijftal andere "deftige" mannen, "een ontslagen schoolmeester, onder andere". Het zijn zijn vrienden bij Kamiano. Hij komt hier duidelijk niet alleen om te eten, maar ook om eens een babbeltje te doen, om te "zwanzen". Zo meteen zal hij naar zijn appartementje gaan, in een chiquere buurt in Antwerpen. Daar houdt hij de schijn hoog. "De burens weten wel dat ik naar Kamiano ga, maar ze denken dat ik er help. Ik wil dat ook liever zo. Hoe minder ze weten, hoe beter."

"Ze noemen ons de survivors"

Twee andere kleurrijke persoonlijkheden in de eetzaal van Kamiano zijn Lindsay en Thijs. Zij hebben in hun jonge leven al heel wat meegemaakt en hun verhaal bewijst dat arm zijn meer betekent dan weinig geld hebben.

Als ouders van vier kinderen hebben ze al met heel wat hulpverleners te maken gehad. Sommigen tonen begrip voor hun situatie, anderen zijn onverbiddelijk. "Mensen die geen volledig ingericht huis hebben met een aparte slaapkamer voor elk kind, zijn niet in staat om hun eigen kinderen op te voeden, zo heeft een hulpverlener ons eens verteld," aldus Thijs. Een groot huis kunnen Thijs en Lindsay niet betalen. Het koppel wil wel werken, maar voelt zich telkens weer geboycot.

Op dit moment kunnen ze niet aan de slag omdat de consulent van de jeugdrechtbank hen verplicht om een opvoedingsprogramma te volgen. De laatste keer dat

Thijs aan het werk was, kwam zijn leven weer op losse schroeven te staan door een rapport van de Jeugdbrigade. Een controleur had geschreven dat ze niet in staat waren hun baby, waarvan Lindsay toen nog zwanger was, zelf op te voeden. Het was voor Thijs een zoveelste slag in het gezicht. Hij ging eronderdoor en raakte zijn job kwijt. "Het is zo frustrerend. Telkens wanneer je een stap vooruit zet, duwen ze je weer een stap terug."

Ze willen niet alle hulpverleners over dezelfde kam scheren. "We zijn heel blij dat we hier bij Kamiano terecht kunnen. Het is ongelooflijk wat deze mensen allemaal vrijwillig voor ons doen," zegt Lindsay. "Ook Kind en Gezin zijn we enorm dankbaar", vult Thijs aan. "Zij hebben ons geholpen met het zoeken van een advocaat. En dankzij hen mogen onze kinderen weer naar huis komen."

Drie van hun kinderen zijn momenteel in pleeggezinnen geplaatst. Hun vierde, nog een baby, ligt in het ziekenhuis. Allerhande instanties stellen –ongetwijfeld uit zorg over het welzijn van hun kinderen- hun recht op ouderschap in vraag. "Probeer je maar eens te verdedigen als je in de armoede leeft," zucht Thijs. Maar hij en zijn vriendin worden niet voor niets "de survivors" genoemd. Lindsay is vastberaden om haar kinderen een betere toekomst te geven. Ze wil hen naar school sturen, zodat ze meer kansen krijgen dan zij. Thijs houdt zich sterk met zijn twee levensmotto's: "Ten eerste: er is altijd iemand die het slechter heeft dan jij. Ten tweede: in nood leert men zijn vrienden kennen".

Zelf zetten ze zich met plezier in voor anderen die het moeilijk hebben. Lang kunnen ze niet bij ons blijven, want ze hebben een vriendin beloofd vanavond te babysitten. "En mijn eigen kinderen", zegt Lindsay, "die zal ik snel terugzien. Dat zou het allermooiste cadeau zijn voor Thijs' verjaardag morgen, dat we onze jongste terug in onze armen kunnen nemen."

Uit respect voor de betrokkenen hebben we fictieve namen gebruikt in dit artikel.

November 2008

*Tekst: Leentje Eeckhout en Maarten Franck
Foto: Maarten Franck*